

PROFESSIONAL TA'LIM PEDAGOGLARINING KASBIY KOMPETENTLIGINING PSIXOLOGIK JIHLATLARI

Diyarova Mavjuda Mamasaid qizi

Surxondaryo viloyati Uzun tumani

66-umumiy o'rta ta'lim maktabi amaliyotchi psixologi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada bugungi kunda rivojlanayotgan jamiyatda pedagoglarga qo'yilayotgan talab, pedagogning kasbiy kompetentligini oshirish bugungi kunda ta'lim tizimida pedagog qanday bo'lishi lozimligi, uning psixologik kompetentligi qanday bo'lishi kerakligi haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: Kasbiy kompetentlik, kompetentlilik, nazariya, intellectual, pedagogika, qobiliyat, metodika, muvofiqlashtirish.

Zamonaviy jamiyat ta'lim tizimi oldiga yuqori malakali, intiluvchan, raqobatbardosh, tashabbuskor, ma'naviy va jismoniy sog'lom shaxslarni tarbiyalab berish talabini qo'ymoqda. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasida "yuksak bilimli va intellektual rivojlangan avlodni tarbiyalash, oliy ta'lim muassasalarida kompetentli ilmiy pedagogik kadrlar zaxirasini yaratish" vazifasi belgilandi. Kompetentli pedagog – u kim? Uning shakllanish jarayoni qanday kechadi kabi savollar tug'iladi. Shu nuqtai nazardan "kompetentlik" va "kompetensiya" tushunchalar mazmun mohiyatini aniqlashimiz muhimdir. Har qanday o'qituvchi ham "kompetentlik" nimani anglatishini va u "kompetensiya"dan nimasi bilan farq qilishini bilavermaydi. "Kompetentlik" tushunchasi pedagogning ma'lumoti, ko'nikmasi, qobiliyati va tajribasini o'z ichiga oladi. Boshqacha aytganda, uning ma'lum bir ish turini bajarish qobiliyati hisoblanadi. Aslida, ikkala atama o'xshashdir.

"Kompetentlik" tushunchasi ta'lim sohasiga psixologik ilmiy izlanishlar natijasida kirib kelgan. Psixologik nuqtai nazardan kompetentlik "noan'anaviy vaziyatlar, kutilmagan hollarda mutaxassisning o'zini qanday tutishi, muloqotga kirishishi, raqiblar bilan o'zaro munosabatlarda yangi yo'l tutishi, noaniq vazifalarni bajarishda, ziddiyatlarga to'la ma'lumotlardan foydalanishda, izchil rivojlanib boruvchi va murakkab jarayonlarda harakatlanish rejasiga egalik" ni anglatadi. Kasbiy kompetentlik mutaxassis tomonidan alohida bilim, malakalarning egallanishini emas, balki har bir mustaqil yo'nalish bo'yicha integrativ bilimlar va harakatlarning o'zlashtirilishini nazarda tutadi. Shuningdek, kompetentsiya mutaxassislik bilimlarini

doimo boyitib borishni, yangi axborotlarni o'rga-nishni, muhim ijtimoiy talablarni anglay olishni, yangi ma'lumotlarni izlab topish, ularni qayta ishlash va o'z faoliyatida qo'llay bilishni taqozo etadi. Kasbiy kompetentlik quyidagi holatlarda yaqqol namoyon bo'ladi

«O'qituvchining kasbiy kompetentligi» tushunchasiga berilgan ta'rif va tavsiflarni umumlashtirib, uni quyidagicha talqin etish mumkin: O'qituvchining kasbiy kompetentligi – pedagog faoliyatida kasbiy kompetentlik muhim jihatlaridan biri bo'lib, pedagogning faqatgina kasb va kasbiy faoliyatni amalga oshirish bilan bog'liq barcha ehtiyoj, qobiliyat, mahorat, bilish va qiziqishlarini ifodalaydi.

Professionallik deganda nafaqat ma'lum bilimlar, balki mehnatga bo'lgan munosabat, ishning o'ziga xos xususiyatlari tushuniladi. Rivojlangan kompetensiyalar darhol seziladi, chunki professional pedagog o'z ko'nikmalarini rivojlantirishga harakat qiladi, muayyan maqsad va natijalarga erishishga intiladi, ishchan qadriyatlar ishlab chiharadi va bular odatda ish jarayonining standartiga mos keladi. Kompetentlik esa biroz murakkab mazmunga ega, sababi, nafaqat bilimlarning mavjudligini, balki shu bilan birga ularni qo'llash qobiliyatini ham taqozo etadi. Kompetentlik faqat keng qamrovli baholash va kuzatish paytida aniqlanishi mumkin..

Xulosa o'rnida shuni aytib o'tish joizki , pedagogning kasbiy faoliyat jarayonida kerakli bilim , ko'nikma va malakalarga ega bo'lishi va uni amaliyotda qo'llay olishi , pedagogning ma'lum bir ish faoliyatni bajarish qobiliyati ,shu ma'lum bir ish faoliyati bo'yicha kerakli bilim ko'nikma, malakalar va tajribalarga ega bo'lishi ,o'z ish faoliyatining yetuk mutaxassisi bo'lishi bularning barchasi kompetentlik tushunchasining mohiyati va mazmunidir. Pedagogik kasbiy kompetentikka ega pedagoglar ish faoliyati samarali va mahsuldordir. Har bir pedagog o'z kasbiy kompetentligiga ega bo'ladi. Bu orqali u pedagogik jarayonda ishtirok etadi. Bu jarayonning faol ishtirokchisiga aylanish uchun esa yuqoridagi sifatlarni o'zida aks ettirishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (REFERENCES)

1. Azizxo'jaeva N.N. Pedagogik texnologiya va Pedagogik mahorat. – T.: 2003.– 174 b.
2. Arziqulov D.N. Kasbiy kamolatning psixologik o'ziga xos xususiyatlari. Psixol. fan.nom. diss...avtloyihai. – Toshkent: 2002. -22 b.
3. Ahlidinov R. Sotsialno-Pedagogicheskie osnovi upravleniya kachestvom obshego srednego obrazovaniya. Avtoref.dis...d-ra ped.nauk. –T.: 2002. -44 b.
4. X.SHaripov, N.Muslimov, M.Ismoilova: “Kasbiy ta'lim pedagogikasi”.

- Metodik qo'llanma. – T. 2005 y.
- 5.M.Usmonboeva, G.Anorkulova, G.Shamaripxodjaeva “Pedagogik kompetentlik va kreativlik asoslari” o'quv uslubiy majmua. T. 2015 yil. 14-15-betlar
- 6.N.A. Muslimov Bo'lajak kasb-ta'limi o'qituvchisini kasbiy shakllantirish T.,Fan 2004.
- 7.Ishmuhammedov R, Abduqodirov A, Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – T.: “Iste'dod”, 2008. – 180 b.
- 8.Muslimov N. va boshqalar. Kasb ta'limi o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini shakllantirish texnologiyasi. – T.: «Fan va texnologiyalar», 2013. 128 b.